

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління
та національної безпеки
Кафедра економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного
управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Козел Василь Васильович
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК 332.142.4
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УПРАВЛІННІ
РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД
(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

В.В.Козел
(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
Ходаківський Євгеній Іванович
(прізвище, ім'я, по батькові)

д. е. н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)

Висновок кафедри _____

за результатами попереднього захисту: _____

Протокол засідання кафедри _____

№ __ від «__» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

(прізвище ,ім'я, по

батькові)

«__» _____ 20__ р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти _____ захистив (ла)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

(прізвище ,ім'я, по

батькові)

АНОТАЦІЯ

Козел В.В. Роль органів місцевого самоврядування в управлінні розвитком територіальних громад – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр» зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» – Поліський національний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир 2020.

Дано характеристику ролі органів місцевого самоврядування в управлінні розвитком територіальних громад. Підкреслено, що місцеві влади реалізують політику сталого розвитку територіальних громад через удосконалення механізмів адміністрування та ефективну децентралізацію. Визначено форми та методи управління розвитком територіальних громад. Обґрунтовано необхідність демократизації функцій місцевих влад в механізмах прийняття управлінських рішень в питаннях забезпечення сталого розвитку громад. Аргументовано необхідність модернізації системи місцевого самоврядування для покращення якості надання публічних послуг, посилення комунікації та взаємодії з громадянським суспільством. Обґрунтовано організаційні заходи трансформаційних змін механізмів публічного управління розвитком територіальних громад.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування; сталий розвиток; територіальна громада; публічне управління; політика розвитку; моделювання; організаційні заходи.

SUMMARY

Kozel V.V. The role of local governments in managing the development of territorial communities - Qualifying scientific work on the rights of the manuscript. Work for the degree of "Master" in the specialty 281 "Public Administration" - Polissya National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr 2020.

A description of the role of local governments in managing the development of territorial communities is given. It is emphasized that local authorities implement the policy of sustainable development of territorial communities through the improvement of administrative mechanisms and effective decentralization. Forms and methods of managing the development of territorial communities are determined. The necessity of democratization of functions of local authorities in mechanisms of acceptance of administrative decisions in questions of maintenance of sustainable development of communities is proved. The need to modernize the system of local self-government to improve the quality of public services, strengthen communication and interaction with civil society was argued. Organizational measures of transformational changes of mechanisms of public management of development of territorial communities are substantiated.

Keywords: local governments; sustainability; local community; public administration; development policy; modeling; organizational activities.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ РОЛІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	7
Висновки до розділу 1.....	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЛІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	15
Висновки до розділу 2.....	22
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	23
Висновки до розділу 3.....	29
ВИСНОВКИ.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	32
ДОДАТКИ.....	35

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Стратегія сучасного державотворення орієнтована на європейську інтеграцію і потребує принципово нових інструментів забезпечення суспільного розвитку. Органи місцевого самоврядування виконують визначальну роль у вирішенні питань сталого розвитку громад і підвищення ефективності надання соціальних послуг. Для забезпечення сталого розвитку громад, функції та принципи діяльності органів місцевого самоврядування повинні відповідати європейським стандартам, мати ознаки публічності, демократичності, відкритості, прозорості, забезпечувати процес партисипації.

Органи місцевого самоврядування успішно можуть виконувати свої функції лише при взаємодії з державними інституціями, громадськими організаціями та мешканцями громад для цього потрібен відповідний рівень комунікації, професіоналізму та якісні наукові дослідження.

Роль місцевого самоврядування в розвитку громад досліджували вітчизняні вчені в галузі публічного управління, а саме М. Білинська, В. Гошовська, І. Дробот, В. Загорський, О. Ігнатенко, В. Князєв, В. Корнієнко, О. Лебединська, В. Мамонова, П. Петровський, І. Розпутенко, О. Сушинський, В. Шарий та ряд інших. Разом з тим, сьогодні в літературі відсутнє єдине тлумачення концепції розвитку територіальних громад, є ряд колізій в законодавстві, відсутні ефективні форми та методи управління сталим розвитком.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій по удосконаленню механізмів управління розвитком територіальних громад місцевими органами самоврядування.

Для досягнення зазначеної мети були визначені ряд завдань:

- висвітлити теоретичні аспекти управління розвитком територіальних громад;
- відобразити європейську практику управління розвитком

територіальних громад для адаптації українських умов;

- проаналізувати функції органів публічного управління в механізмах розвитку територіальних громад;

- показати проблеми формування нормативно-правової бази забезпечення діяльності місцевих влад в напрямку сталого розвитку;

- визначити напрями підвищення ефективності управління територіальними громадами;

- встановити шляхи удосконалення управлінських функцій органів місцевого самоврядування в контексті розвитку територіальних громад.

Об'єкт дослідження – процес управлінської діяльності органів місцевого самоврядування .

Предмет дослідження – питання удосконалення управлінських функцій органів місцевого самоврядування з метою розвитку територіальних громад.

Методи дослідження. Вирішити представлені завдання можна за допомогою інституціонального, міждисциплінарного і системного підходів та ряду методів дослідження, перш за все: діалектичного і структурно-функціонального при розкритті теоретичних та методичних засад діяльності органів місцевого самоврядування у сфері управління розвитком територіальних громад, логічного – при обґрунтуванні напрямів розвитку територіальних громад та нормативно-правового забезпечення управлінських функцій органів місцевого самоврядування; статистичний – при аналізі стану реалізації управлінських функцій місцевих влад.

Інформаційною базою дослідження було законодавче забезпечення управління розвитком територіальних громад, звіти Державної служби статистики, наукові праці, періодичні видання, мережа Інтернет.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ РОЛІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Органи місцевого самоврядування в процесі приватизації зіштовхнулись з рядом проблем якісного управління розвитком територіальних громад. Адміністративна реформа суттєво впливає на повноваження органів місцевого самоврядування відносно життєдіяльності громад, з одного боку, ряд повноважень значно розширились, з іншого, громади отримали максимальну самостійність в питаннях розпорядження власністю, формування, розподілу та використання фінансових, трудових, природних ресурсів, побудови стратегій соціально-економічного розвитку.

Формуються якісно нова система суспільних відносин, економічного і соціального устрою територій, яка здатна забезпечити самостійність прийняття рішень мешканцями громади в питаннях місцевого розвитку. Дотепер діяла система централізованого адміністративного планування місцевого розвитку яка виявилась неспроможною ефективно вирішити завдання розвитку в умовах глобальних та соціальних викликів, трансформації ринкової економіки, політичної кризи. Нова система управління розвитком територіальних громад повинна принципово змінити підходи до процесу програмно-цільового планування розвитку громад, до принципів збалансування інтересів влади та громади, до інструментів формування системи партнерських відносин між владою, бізнесом і інститутами громадянського суспільства.

Особливої уваги заслуговує необхідність змін процесу формування міжбюджетних та фінансових відносин, економічних та фінансових інститутів управління муніципальним розвитком. Необхідність модернізації системи планування соціально-економічним розвитком територіальних громад викликала появу нових форм і методів, однією з найважливіших є територіально- стратегічне планування, яке поширилось в розвинених країнах з

1980 року. В Україні становлення місцевого самоврядування в умовах ринкових трансформацій та адміністративних реформ пов'язане з переходом від адміністративно-ієрархічного планування до територіально-стратегічного як одного з найбільш ефективних методів планування соціально-економічного розвитку громад, який дає можливість відійти від директивного характеру прийняття рішень планування цілей подальшого розвитку.

Сьогодні громади вільні у виборі пріоритетних напрямів розвитку, який відповідає об'єктивним вимогам ринку, пріоритетним цілям вирішення соціальних проблем, оптимальним напрямам використання ресурсного потенціалу. Перехід до нової системи планування дозволить громадам формувати екологічно стійкі умови життя, вдосконалювати інфраструктурне середовище життєдіяльності населення, нарощувати економічний потенціал територій, посилити участь населення в управлінні територією, розвивати механізми партнерства в процесі розробки і реалізації стратегічних документів.

Для результативності таких дій потрібне зміцнення механізмів, інструментів та форм реалізації повноважень міських органів влади в питаннях розвитку територіальних громад.

Зміни функцій місцевих влад повинні враховувати посилення впливу на розвиток громад теорій вільної громади, що виникли в Німеччині в XIX столітті. Автори теорій виходять з того, що «право громади управляти своїми справами є в такою ж мірою природним і невідчужуваним, як і права людини, оскільки, як і людина, громада є первинною по відношенню до держави . Тому держава повинна визнавати право вільного общинного самоврядування. Відповідно до цієї теорії «громада має право на самостійність і незалежність від центральної влади за самою своєю природою, причому держава не створює громаду, а лише визнає її» [11].

Громада в демократичних країнах це самостійний суб'єкт права, але з посиленням державності змінюється її роль, громада визнає необхідність

державного впливу і свою залежність від влади, тому частину своїх прав громада передає державі. Розвиток основних положень теорії вільної громади призводить до появи громадської теорії самоврядування, в основі якої також лежить протиставлення держави і суспільства. Громадська теорія виходить з протиставлення місцевої громади державі, громадських інтересів – політичним.

Теорія місцевого самоврядування кваліфікує місцеве самоврядування як процес управління місцевим господарством, яке має ринкову природу і виступає одним з інститутів громадянського суспільства, по суті воно є юридичною особою.

Реформа місцевого самоврядування спрямована не на повне злиття інструментів місцевого самоврядування та державної влади, а лише на зміцнення зв'язків державних і місцевих органів, що реалізують владні повноваження. Місцеве самоврядування повинно зберегти свою ідентичність і особливості, які відрізняють його від державного управління.

Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади була прийнята 1 квітня 2014 року, метою її було визначити напрями, механізми і терміни формування ефективної системи місцевого самоврядування для підвищення рівня життя населення громад, забезпечення якості і доступності соціальних послуг, створення інституцій народовладдя, забезпечення шляхів реалізації інтересів громадян [8].

Концепція базується на:

- 1) обчисленні дотацій на основі уніфікованих стандартів надання публічних послуг;
- 2) запровадженні ефективних міжбюджетних взаємовідносин з приводу формування державного бюджету та місцевих бюджетів;
- 3) покращенні системи оподаткування, децентралізації податків та зборів, закріпленні частини загальних податків за місцевими бюджетами;
- 4) збільшенні власних доходів місцевих бюджетів;

5) спрощенні процедури отримання, для органів місцевого самоврядування, кредитних ресурсів;

6) наданні територіальним громадам права об'єднання майна та ресурсів в рамках співробітництва [8].

Концепція передбачає план заходів:

1. Розробка концептуальних пропозицій, на основі децентралізації, субсидіарності місцевого самоврядування щодо:

- зміни до Конституції України по реформуванню місцевого самоврядування;

- зміни в Бюджетному та Податковому кодексах України в сфері децентралізації фінансових ресурсів;

- законодавче закріплення передачі до комунальної власності земель державної власності, які розташовані за межами населених пунктів [24].

2. Розробка проектів нормативно-правових актів про затвердження методики спроможності ТГ.

3. Розробка та затвердження державних стандартів (нормативів) якості адміністративних і соціальних послуг [8].

4. Забезпечення:

- Розробки навчальних програм які розкривають механізми децентралізації фінансових ресурсів, покращення їх використання;

- створення команд з розробки перспективних планів територіального устрою громад;

- інформаційно-роз'яснювальна робота по реформуванню місцевого самоврядування при залученні громадських організацій;

- звітування центральних органів виконавчої влади виконання плану заходів [8].

Об'єднана територіальна громада є основою переходу місцевого самоврядування на новий рівень управління, об'єднання стає важливим шляхом сталого розвитку територій, удосконалення територіальної організації державного устрою, підвищення ефективності публічного

адміністрування.

Децентралізація влади конкретизує повноваження публічних органів, змінює їх функції, обмежує терміни виконання завдань управлінських кадрів. При обмеженому делегуванні владних повноважень реалізується принцип демократичності на різних рівнях адміністрування, посилюється відповідальність, самостійність прийняття рішень, підвищується рівень кваліфікації, «а також може застосовуватись адміністрацією як тимчасовий захід з експериментальною метою – перед децентралізацією певної функції на необмежений термін згідно із законодавством» [15, с. 16].

Територіальна децентралізація визначається трьома системотворчими компонентами (табл. 1.1):

Таблиця 1.1

Компоненти територіальної децентралізації

Компонента децентралізації	Характеристика
політична	Інституціональний статус місцевої влади походить від способу формування органів та їх представництва яке визначене Конституцією і гарантує незалежність
адміністративна	Місцеве самоврядування виконує завдання розвитку на відповідній території
фінансова	Визначає присутність власних фінансових ресурсів та правонаступність володіння, користування і розпорядження

[Власні дослідження автора]

Система урядування в умовах децентралізації та формування об'єднаних територіальних громад передбачає якісну оптимізацію складу, чисельності, рівня кваліфікації управлінських кадрів, передбачає деконцентрацію завдань управління соціально-економічним розвитком та компетенцій органів місцевого самоврядування, потребує перерозподілу повноважень між центральними та місцевими владами на всіх рівнях публічного адміністрування [25, с. 16].

Прискорення процесу набуття чинності Європейської хартії

регіональної демократії і імплементація її в Україні сприятиме демократизації процесу управління розвитком територіальних громад та механізмів прийняття управлінських рішень [17]. Резолюції та Рекомендації Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи підкреслюють, що публічне адміністрування, в країнах що будують демократичне суспільство і орієнтуються на євроінтеграцію, повинно базуватись на засадах Європейської хартії регіональної демократії, це шлях до самостійності місцевих влад в питаннях сталого розвитку громад [23].

Закріплення принципів «належного врядування та адміністрування» в управлінні розвитком ОТГ «Ст. 6 частини I «Основні засади регіонального самоврядування» проекту Європейської хартії регіональної демократії передбачає, що «...функціонування регіонального самоврядування має відбуватись на засадах повної поінформованості щодо процесу прийняття рішень, оцінювання процесу реалізації рішення, а також вимогах гнучкості, відкритості, прозорості, громадської участі та публічної відповідальності. При цьому виконання публічних завдань має відповідати принципам доброго врядування та якості надання публічних послуг» [4, с. 12].

Гарне врядування передбачає партисипацію, консенсус, відкритість, прозорість, відповідальність, справедливість, ефективність управління місцевим розвитком. Рисою інституціоналізації управління місцевим розвитком є законодавче закріплення специфічних функцій і повноважень за органами місцевого самоврядування. Суть децентралізації владних повноважень полягає в тому, що інститути місцевої влади, з одного боку, виконують задачі публічного спрямування, з іншого, не повинні перебувати в вертикальному підпорядкуванні та повинні зберігати самостійність у прийнятті рішень. Розмежовуючи завдання суспільного розвитку, відносно різних рівнів публічного управління, суспільство отримує модель, що враховує інтереси окремих суб'єктів, громад, регіонів та держави в цілому.

Таким чином, позитивний вплив інститутів місцевого самоврядування на розвиток територіальних громад полягає у:

- формуванні механізму прийняття рішень, який максимально орієнтований на інтереси громадянського суспільства у відповідності до його очікувань;
 - реалізації рішень при активній участі суб'єктів, на які спрямовані рішення;
 - спрощенні механізмів і процедур при прийнятті рішень шляхом оптимізації структури управління;
 - прозорості і відкритості процедури при прийнятті рішень, це підвищує ефективність адміністрування, дає можливість виявити помилки, джерела і причини їх виникнення тощо;
 - скороченні періоду часу отримання інформації від виконавців до мешканців громад;
 - посиленні ступеня відповідальності за результативність прийнятих рішень та заходів спрямованих на розвиток громад;
 - зміцненні інтелектуально-інноваційного потенціалу в механізмі прийняття управлінських рішень;
 - мінімізації бюрократичних перепон в управлінні розвитком територіальних громад, безпека їх життєдіяльності;
 - раціоналізації функцій керівництва територіальними громадами, що посилить їх стратегічне значення;
 - гнучкості процесів управління місцевим розвитком, що дозволить більш швидко пристосовуватись до впливу екзогенних та ендогенних чинників;
 - підвищенні вмотивованості управлінців всіх рівнів, яке дає можливість підвищити ефективність використання людського потенціалу;
 - об'єктивній оцінці результативності прийняття управлінських рішень;
 - територіальній децентралізації споживання публічних послуг
- [15].

Таким чином, теоретичний аналіз показав, що роль органів

управління в процесі децентралізації посилюється, що потребує їх якісного покращення, демократизації та трансформації їх функцій. Такі зміни забезпечать компроміс у прийнятті управлінських рішень, сприятимуть балансуванню інтересів всіх ієрархічних рівнів та суб'єктів, дозволять обґрунтувати пріоритети майбутнього розвитку, демократизацію суспільних відносин і забезпечення народовладдя. Ефективне вирішення проблем розвитку територіальних громад, це комплексна задача яку можна вирішити радикальним реформуванням публічного управління на основі широкого застосування досвіду демократичних держав.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РОЛІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Нормативно-правове забезпечення, яке впливає на розвиток територіальних громад, визначає закріплення за органами місцевого самоврядування основних функцій, в тому числі в сфері управлінської діяльності. Фундаментом забезпечення успішності і результативності управлінської діяльності всіх гілок влади та безпеки життєдіяльності громад є Конституція України, Закони «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України»[7,10,11].

В 1996 році Конституція України закріпила правові норми місцевого самоврядування в сільських, селищних, міських радах та їх виконавчих органах, визначила організаційні, правові та фінансові засади діяльності місцевих влад. Фінансування, відповідно до чинного законодавства, діяльності органів місцевого самоврядування відбувається через Державний бюджет, або, у встановленому порядку фінансується місцевим бюджетом. Особливості діяльності системи місцевого самоврядування, ступінь відповідальності посадових осіб визначено Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні»№ 280/97-ВР 21.05.1997 р. Закон регулює управління земельними відносинами, охороною навколишнього середовища, правопорядком, відображає способи захисту інтересів територіальних громад, безпеки життєвого середовища [10].

Внесений до парламенту проєкт Закону «Про внесення змін до Конституції України», від 26 червня 2014 року, окреслив перспективи перебудови до адміністративно-територіального устрою України відповідно до децентралізаційних процесів на регіони, райони, громади. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» активізував процес об'єднання громад, зменшив нерівномірність соціального-економічного розвитку територій тощо [12].

Управління розвитком ОТГ опирається на нові знання, навички, компетенції керівних кадрів, які базуються на глибоких знаннях теоретичних та практичних

основ місцевого самоврядування. Сучасні управлінці повинні вміти планувати і прогнозувати впливи внутрішніх і зовнішніх чинників на сталий розвиток ОТГ, давати комплексну оцінку динаміці соціально-економічних показників розвитку, нормативно-законодавчого забезпечення розробки планів та програм. Представники органів місцевого самоврядування мають розуміти, що «підвищення якості життя людей може бути забезпечене спрямуванням зусиль виконавчого органу ради ОТГ, органів самоорганізації населення сільських громад, жителів громад та їх громадських об'єднань на дотримання безпеки життя і життєдіяльності» [16].

Передача повноважень і ресурсів територіальним громадам передбачає розвиток здібностей управляти структуруванням та ефективним використанням місцевого потенціалу делегованого громадянами, здатності приймати організаційно-управлінські та організаційно-технічні рішення, поєднуючи інтереси різних суб'єктів, забезпечувати комунікацію та взаємодію між органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства. Наявність, у керівних кадрах органів місцевого самоврядування, комплексу якостей до ефективного управління у поєднанні з розумінням функціонування системи економічних законів, ринкових важелів та інструментів це основа вирішення питань сталого розвитку громад.

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста. Суб'єктами добровільного об'єднання територіальних громад є суміжні територіальні громади сіл, селищ, міст. Об'єднана територіальна громада є правонаступником всього майна, прав та обов'язків територіальних громад, що об'єдналися» [12].

Здійснення діяльності місцевих влад відбувається відповідно формам та напрямам, які визнано законодавством, та спрямоване на вирішення проблем громади. В кінцевому підсумку, саме громада реалізує функції органів місцевого самоврядування, через обраних нею очільників, а саме сільського голову, голову ОТГ тощо. Таким чином, розвиток громади забезпечується власними та делегованими повноваженнями. Делеговані повноваження надаються органам місцевого самоврядування органами виконавчої влади відповідно законодавства,

власні повноваження, це закріплені державними актами можливості самостійного вирішення питань місцевого розвитку. Установча, нормотворча, контрольна функції органів місцевої влади забезпечують реалізацію правових інтересів громад, через облікову, планову, фінансову, інформаційну, соціальну, зовнішньоекономічну, управлінську здійснюється їх сталий розвиток.

Аналіз інформаційних джерел який відображає процес децентралізації в Україні показує ряд проблем пов'язаних з спроможністю сталого розвитку територіальних громад. Важливим напрямом вирішення проблем розвитку ОТГ є налагодження результативного діалогу між органами місцевого самоврядування, громадами та виконавчими органами. Міністерство розвитку громад та територій України 25 червня 2020 року виніс на громадське обговорення проект Закону України «Про внесення змін до Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» №280/97-ВР і ряду інших законів з суттєвими змінами, що розмежовують повноваження управлінських органів.[34] В новій редакції, після громадських обговорень, і погодження з Радою Європи наберуть чинності і зміни до Закону України «Про місцеві державні адміністрації».

В нормативно-правовому акті винесеному на обговорення центром територіальної громади є населений пункт з розвиненою інфраструктурою, з вигідним географічним розташуванням, відносно інших населених пунктів громади, з наявністю представницького органу місцевої влади. В проекті узаконено поняття старостинського округу як частини території територіальної громади де розташовується один чи кілька населених пунктів, окрім адмінцентру, яка забезпечує представництво інтересів мешканців старостою. Проект посилює роль місцевого самоврядування, відповідно Конституції, в питаннях місцевого розвитку, визначає повноваження рад громад та їх виконавчих органів. Підкреслюється, що місцеве самоврядування включає: територіальні громади, органи самоорганізації громадян, органи місцевого самоврядування.

Зміни, зазначені в проекті, передбачають розширення принципів місцевого саморядування, до них включено народовладдя, субсидарність, законність, повсюдність, спроможність, гласність, недискримінаційність, виборність, поєднання інтересів держави та громади, колегіальність, підзвітність, самостійність в правових, організаційних, матеріально-фінансових питаннях, державної

підтримки, судового захисту. В ст.19 проєкту іде мова про громадський бюджет, спрямованість його на розвиток громади, підкреслюється, що в вирішенні питань використання бюджету громадяни мають широкі права, впливають на питання розподілу через раду громади.

Ми вважаємо, що в питаннях розвитку громад, розробці проєктів можуть зіграти суттєву роль консультативно-дорадчі органи, створені при органах місцевої влади, громадська експертиза діяльності виконавчих органів, створення органів самоорганізації населення, як особливої форми аналітики питань розвитку, яка формується за ініціативи частини громадян. Стаття 25, проєкту змін до Закону «Про місцеве самоврядування», визначає формування виконавчих органів ради громади, які підконтрольні та підзвітні раді громади та органам виконавчої влади, відповідно до делегованих повноважень. В ст. 29 проєкту змін визначено повноваження органів місцевого самоврядування, у вигляді власних повноважень, відповідно до Конституції, спрямованих на створення середовища для життєдіяльності територіальної громади, та делегованих, віднесених до надання публічних послуг через місцевий бюджет, державні трансфери, податки та збори.[34]

Проєктом більш чітко розмежовано повноваження держави та місцевого самоврядування, місцевим владам заборонено виконувати законодавчі та судові функції, заборонено делегування в сферах оборони, державної безпеки, ядерної безпеки, державного фінансового контролю та аудиту, нагляду, валютного, митного, експортного, державного та податкового контролю, державного нагляду. В ст. 31 відображено умови наділення місцевих влад повноваженнями держави на основі принципів законності, соціально-економічної обґрунтованості, фінансової забезпеченості повноважень, збалансованості інтересів всіх сторін.

Питання сталого розвитку громад пов'язані з розширенням повноважень ради громади в питаннях утримання об'єктів власності, використання ресурсного потенціалу, надання житлово-комунальних послуг, благоустрою, містобудування, освіти, охорони здоров'я, культури, туризму, молоді та спорту, соціальному та цивільного захисту.

В проєкті змін до Закону «Про місцеве самоврядування» визначено сферу компетенцій виконавчих органів ради громади, відповідно до яких, повноваження,

які виконуються виконавчими органами ради громади підпорядковані місцевим владам та включають виконання проєктів та програм ради, які делеговані державою. Голова громади має ряд повноважень які закріплює даний документ, а саме представляти громаду, раду громади у взаємовідносинах з суб'єктами всіх рівнів, виступати керівником ради громади, організовувати і координувати роботу всіх підлеглих структур, призначати на посади та звільняти з посад, забезпечувати рішення референдумів, розпоряджатись бюджетними ресурсами, нести персональну відповідальність перед ОТГ [34].

Зміни до Закону «Про місцеве самоврядування» стосуються перегляду повноважень і компетенцій районної ради в напрямку посилення самостійності прийняття рішень щодо дії комісій, обрання їх голів, припинення повноважень посадових осіб, розробку програм розвитку, використання бюджетів, відчуження та привласнення майна, перерозподілу частини прибутку підприємств на користь району, співзасновництва, створення наглядових рад за діяльністю бізнесу та інших структур, призначення аудиторських органів, схвалення партнерства, порядку реалізації програм соціально-економічного розвитку[34].

Даний документ визначив сферу компетенцій обласних рад, а саме, обласна рада самостійно визначає порядок організації діяльності, структуру апарату, затверджує програми розвитку регіону, використання регіональних ресурсів, власності, створює наглядові органи. Важливою зміною, яка позитивно вплине на розвиток територій, є відповідно до ст. 40 даного документу, формування та введення в дію єдиного державного реєстру повноважень місцевого самоврядування, який змусить всіх учасників публічних відносин представляти достовірну інформацію, протягом 20 днів, про реалізацію повноважень. Нові стандарти програмного забезпечення реєстру повноважень дадуть можливість громаді контролювати на засадах відкритості, прозорості, доступності, ідентифікації суб'єктів процес реалізації повноважень які забезпечують соціально-економічний розвиток. Відомості реєстру будуть зберігатись 75 років і захищатись програмним забезпеченням.[34]

Розширилось коло виборних посад місцевого самоврядування, тепер до них належать: секретар ради громади, секретар колегіального виконавчого органу ради громади, староста, голова районної та обласної ради, їх заступники. Староста це

посадова особа місцевого самоврядування, що обрана старостинським округом і покликана реалізувати інтереси громадян округу і бути підзвітним ним. Стаття 51, проєкту змін Закону «Про місцеве самоврядування», визначає також дію постійних комісій які спрямовані на контрольні функції, в тому числі здійснення контролю за проєктами та програмами розвитку громади [34].

Європейські практики показують, що успішне реформування публічного управління на всіх рівнях в напрямку посилення самостійності місцевих влад основа успішності сталого розвитку громад. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» надав органам місцевого самоврядування дієвий міжбюджетний інструмент для забезпечення розвитку, це фінансова самостійність та спроможність. В 2019 році Житомирська область налічувала 57 ОТГ, сьогодні загальна площа створених об'єднаних територіальних громад складає 20191 квадратних кілометрів, що складало 67% площі регіону, Народицький і Коростишівський райони практично повністю завершили процес приватизації. Затверджений урядом перспективний план формування ОТГ передбачає, що ОТГ до кінця 2020 року охоплять практично 99% загальної площі регіону, з чисельністю населення...

З іншого боку, оцінка спроможності територіальних громад показує, що 42% ОТГ мають недостатню спроможність, середні показники показує 15% громад, і тільки 36% ОТГ можна визначити як високоспроможні. Методика формування спроможності територіальних громад передбачає форми і інструменти їх оптимізації, перш за все шляхом укрупнення ресурсної бази та посилення їх фінансової незалежності [30].

Суттєвий вплив на управління розвитком ОТГ має науково обґрунтоване перспективне планування, так аналіз Перспективного плану оптимізації територіально-адміністративного устрою Житомирської області експертами Програми «U-LEAD з Європою» показав, що зміни охоплюють не всю територію області, не всі проєкти формуються відповідно до методики, в результаті змін не всі громади отримують перспективу підвищити свою спроможність. Експерти запропонували збільшити населення середньої проєктної територіальної громади, у порівнянні з попередньо запропонованими, з 22,6 тис. осіб до 28,8, середню площу на 176,6 квадратних кілометрів, попередньо прогнозувалось – 633,1 квадратних

кілометрів, запропоновано експертами збільшити і кількість територіальних громад у порівнянні з попередньо запланованою кількістю [19].

Міністерство розвитку громад та територій України в 2020 році провело моніторинг соціально-економічного розвитку ОТГ у відповідності з методикою розробленою Міністерством регіонального розвитку. Аналіз показав, що практично всі територіальні громади області в 2019 році збільшили власні доходи бюджетів на одну особу за рахунок збільшення доходів фізичних осіб, податків на землю. З 2019 року збільшились обсяги фінансування проєктів в напрямку розвитку регіонів, зросли обсяги інвестування в сфері освіти, охорони здоров'я, культури, інфраструктури [17].

Фактором стримуючим розвиток територіальних громад є стрімке зменшення сільського населення, в результаті високої смертності та низької народжуваності на сільських територіях . Також, спостерігається значний відтік робочої сили з села в місто та за межі України. На території Житомирської області проживає 1200 тис.осіб, за останній рік скорочення населення відбулось за рахунок високої смертності на 9600 осіб і за рахунок міграційного відтоку 1430 осіб [35].

Таким чином, аналіз проблем управління розвитком територіальних громад показав необхідність посилення ролі органів місцевого самоврядування в питаннях планування, фінансування, організації їх діяльності. Для подальшого сталого розвитку територіальних громад потрібно покращити кадровий потенціал органів місцевого самоврядування, конкретизувати і розмежувати функції всіх гілок влади в територіальних громадах, впровадити інноваційні передові форми та методи управління.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

У сучасному цивілізованому світі державні органи влади реалізують свої управлінські функції шляхом гарантування законності і правопорядку в країні. В цьому процесі, органам місцевого самоврядування відводиться першочергове значення в прийнятті ключових управлінських рішень, що стосуються довіреного їм регіону.

Реформування системи місцевого самоврядування спрямоване на науково-практичне обґрунтування просторово-територіальних центрів прийняття оптимальних управлінських рішень, які забезпечать пропорційний розвиток територіальних громад. Районні органи влади повинні трансформуватись в напрямку укрупнення та розмежування повноважень з громадами у відповідності до пріоритетних компетенцій кожної структури. Експерти напрацювали законопроект, який має вирішити питання функціонування адміністративних районів до остаточного завершення адміністративно-територіальної реформи.

Проблеми ефективного функціонування районних органів влади також пов'язані з збалансуванням бюджетів, тільки утримати районну державну адміністрацію числом працюючих 100 осіб обходиться уряду в рік 6 мільйонів гривень, лише на апаратних працівників ради витрачається 1 млн.200 тис.грн, що відповідає вартості водогону сільського населеного пункту. [13]. Активізація процесу об'єднання територіальних громад в фінансово спроможні ОТГ пов'язана з результативними шляхами модернізації районних рівнів адміністрацій в Україні для успішного завершення процесу децентралізації.

В результаті децентралізації утворилось ряд районів, в яких управлінські функції повністю перейшли до громад, таким чином утримувати дві адміністрації на кошти громадських бюджетів збитково. Питання створення і ліквідації районних адміністрацій, відповідно до Конституції, визначення меж районів знаходиться в компетенції Верховної Ради, саме

цей виборчий орган може зіграти вирішальну роль в успішності завершення адміністративно-територіальної реформи та процесу децентралізації владних повноважень, створення спроможних громад. Передача основної частини повноважень від районних адміністрацій до громад, для вирішення актуальних проблем місцевого розвитку, має здійснюватись не посадовцями, а виборчими органами громад, це основа ідеології Європейської хартії місцевого самоврядування [3].

Конституція України передбачає утворення лише об'єднаних сільських, а не «районних» громад, що також чітко не визначено Законом України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», ця невизначеність суперечить комплексності та результативності децентралізації і вимагає системної модернізації всіх рівнів публічного управління. Чергові місцеві вибори в жовтні 2020 року на яких обирались голови територіальних громад, депутати рад громад, районні і обласні ради показали ці суперечності законодавства і необхідність реорганізації інститутів місцевого самоврядування [12].

Законопроект Мінрегіону «Про засади та порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою України», який Верховна Рада оприлюднила 24.01.2020 р., підкреслює, що адміністративно-територіальний устрій остається на трьох рівнях і визначає функції районного рівня, координування його функцій з європейськими стандартами, та підпорядкування дій інтересам та потребам територіальних громад. Але, разом з тим, «Район - адміністративно-територіальна одиниця проміжного рівня, яка складається з громад, загальна чисельність населення яких складає не менше 150 тисяч жителів. Район є територіальною основою організації та діяльності органів виконавчої влади й органу місцевого самоврядування для надання відповідних публічних послуг, що об'єктивно не можуть бути надані ОМС територіальних громад, що діють в АТО базового рівня у складі району» [17]. Закон регулює процедуру створення, ліквідацію, зміну межі між адміністративно-територіальними одиницями і населеними пунктами і дає можливість скасувати суперечності ряду нормативно-правових актів і відійти від застарілих положень діючого до тепер Указу РСР «Про порядок

вирішення питань адміністративно-територіального устрою Української РСР» [17].

До вищенаведеного законопроекту потрібно розробити рекомендації, як утворити, реорганізувати і ліквідувати райони, змінити їх межі, перенести адміністративні центри, обґрунтувати потребу в саме такому розподілі функції районів. Повинні бути законодавчо закріплені бюджетні установи та організації, що забезпечують надання адміністративних, соціальних, публічних послуг у відповідності до повноважень всіх рівнів. Місцеві органи виконавчої влади разом з органами місцевого самоврядування повинні знати компромісні рішення, в інтересах і суспільства і територіальних громад відносно джерел формування доходної частини бюджетів та напрямів видаткової частини, порядок змін у питаннях бюджетування у відповідності до зміни пріоритетів розвитку територій.

Завершальний етап децентралізації та реформ адміністративно-територіального устрою найскладніший період зміни центрів відповідальності за управління сталим розвитком територіальних громад, конкретизації повноважень у межах територій, врегулювання процедур ліквідації структур які передали функції іншим уповноваженим особам. Основним об'єднуючим чи розмежовуючим принципом територіально-адміністративних змін, на нашу думку, повинно бути підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу територіальних громад в напрямку підвищення рівня життя населення та сталого розвитку територій. Нові адміністративні центри, виконавчі органи, їх функції та ступінь всіх повноважень, новостворені райони, їх інфраструктура повинні бути зкоординовані зі стратегіями розвитку всіх рівнів в напрямку збалансування інтересів. Відповідно до чинного законодавства ліквідуватимуть ті райони в яких більша половина мешканців району це жителі об'єднаної територіальної громади або адміністративний центр району співпадає з центром об'єднаної територіальної громади, має республіканське чи обласне призначення.

Українською асоціацією районних і обласних рад, Програмою Ради Європи «Децентралізація і територіальна консолідація в Україні», Швейцарсько- українським проектом «Підтримка децентралізації в Україні»

[102], для українського Уряду запропоновано два варіанти завершення адміністративно-територіальної реформи і майбутнього районів, чи повної відмови від них, тоді об'єднані територіальні громади формують за допомогою обласних органів влади, чи залишення районів шляхом укрупнення, урядом був прийнятий найбільш компромісний другий варіант завершення процесу децентралізації [23].

Проект, що реалізується обласними органами виконавчої влади та науковцями на Житомирщині передбачає створення чотирьох районів, а саме Коростенського, Бердичівського, Малинського, Житомирського, що співпадає зі створеними госпітальними округами. В організації даного процесу є ряд суперечностей, так голови ряду районних рад висловлюють аргументи на користь збереження більшої кількості районів, деякі ОТГ пов'язують свої інтереси з іншими адміністративно-територіальними одиницями, просять замінити районні державні адміністрації на виконавчі комітети місцевих рад. Найкращим виходом із ситуації яка виникла є зміни до Конституції, визначення чітких критеріїв та орієнтирів щодо впорядкування виконавчих органів.

Ми вважаємо, що при ліквідації районних рад відбудеться віддалення функціональних можливостей органів місцевого самоврядування вирішувати питання розвитку ОТГ, обмежить можливість політично самореалізуватись активним громадянам, викличе надлишкову централізацію місцевої влади, зробить управління містами неефективним, сприятиме збільшенню неконтрольованості фінансових потоків на потреби громад, погіршить комунікацію та взаємодію з громадянами. Виконання завдань розвитку не буде мати цільових виконавців, не будуть спрямовані на пріоритетні напрями і потреби різних рівнів. Разом з тим, аналіз досвіду реорганізації районних рад в Запоріжжі та Львові показав покращення ефективності муніципального обслуговування економію коштів та інших ресурсів громад.

Модернізація системи управління розвитком територіальних громад пов'язана зі зміною структури та функцій органів державної влади на всіх рівнях дії механізму прийняття рішень, з ліквідацією спадку радянської жорстко адміністративної вертикалі наказового порядку прийняття рішень,

команд зверху, перехід до індикативних систем і принципів публічного врядування. Запорукою сталості розвитку ОТГ, країни в цілому є повна реалізація принципів добровільності об'єднавчих процесів, толерантного дотримання меж концентрації та централізації в управлінні, плановості реалізації заходів, пріоритетності інтересів громадянського суспільства.

Розвиток об'єднаних територіальних громад створює можливості повною мірою реалізувати функції інститутів самоорганізації громадян, створити умови домінування в механізмі прийняття рішень інтересів найбільш зацікавлених сторін, розвивати відсталі та депресивні території, побудувати якісні моделі урядування. В особі старост, представників будинкових і вуличних комітетів території можуть отримати нову управлінську еліту, яка найбільш ефективно та креативно буде формувати і розподіляти ресурсний потенціал, спільні бюджетні кошти, гарантуючи результативні капіталовкладення в соціальну та ринкову інфраструктуру, людський капітал.

Так, опорна для досліджень Поліського національного університету Глибочицька об'єднана територіальна громада, на чолі з новообраним Головою Сокальським С.В., проводить велику роботу по інформування необхідності та доцільності об'єднання, визначення пріоритетних цілей і шляхів сталого розвитку. Публічне обговорення питань добровільності об'єднань громад здійснювалось на круглому столі Міжнародної науково-практичної конференції «Механізми управління розвитком територій» спільно з науковцями та практиками ряду країн. Обговорено варіанти створення нових центрів надання публічних та соціальних послуг, шляхи наповнення бюджетів, умов забезпечення самодостатності громад, розвитку інфраструктури населених пунктів.

Таким чином, головне завдання органів місцевого самоврядування це сформувати самодостатні та спроможні громади, як основу реформування адміністративно-територіального устрою. Вирішення такої задачі пов'язане з повною реалізацією принципів які забезпечать добровільність процесу створення ОТГ, юридичне закріплення базових функцій органів місцевого самоврядування

ВИСНОВКИ

1. Територіальна організація децентралізаційних процесів повинна набути відповідної правової форми завершення та інституалізації процесів сталого розвитку територіальних громад. Передумовою успішності сталого розвитку новостворених ОТГ є активна участь органів місцевого

самоврядування та держави в модернізації системи публічного управління на всіх рівнях в напрямку демократизації та чіткого розмежування функцій та повноважень місцевих влад.

2. Науково обґрунтовано напрями трансформації функцій виконавчих органів влади в питаннях розвитку та управління територіальними громадами. Визначено, що зміна функцій місцевої влади в адміністративних районах викличе створення і впровадження нововведень в управлінні розвитком територіальних громад в соціальній, економічній та екологічній сферах, охопить всі рівні врядування.

3. Публічна влада адміністративного району в умовах територіально-адміністративних перетворень повинна сприяти цілісності територій і громад, забезпечити їх сталий розвиток, самоорганізацію та самозабезпечення. Розв'язати суперечності між інтересами виконавчих органів влади та органів місцевого самоврядування можна через трансформацію системи прийняття управлінських рішень самоврядною територією в напрямку посилення горизонтальних зв'язків на відповідному адміністративно-територіальному рівні.

4. Концептуально обґрунтовано необхідність балансування між укрупненням районів в системі адміністрування і розукрупненням адміністративно-територіальних утворень в напрямку пошуку найбільш оптимальних форм розвитку ОТГ. Інституційне забезпечення місцевого самоврядування є основою оптимального формування, розподілу та використання, ресурсного потенціалу територіальних громад, ефективної зміни функцій державних органів влади та місцевих влад.

5. Завершення процесів децентралізації та реорганізації функцій органів місцевого самоврядування визначається суттєвим розширенням повноважень місцевих влад, уникненням дублювання їх діяльності, залученням громадянського суспільства до реалізації реформ, підвищенням ефективності функціонування всіх гілок публічного управління та адміністрування. Завданням сучасної публічної політики громад є систематизація досвіду попередніх етапів децентралізації та формування принципово нової моделі взаємовідносин в ОТГ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бегей І. Основні складові сучасних моделей державного управління І. Бегей Державне управління та місцеве самоврядування. 2015. Вип. 2 (25). С. 16-26.
2. Гнидюк Н. Визначення поняття публічної адміністрації в ACQUIS COMMUNAUTAIRE Законодавство України: Наук.-практ. коментар. 2006. –

№ 10. С.74–77.

3. Європейська хартія місцевого самоврядування Міжнародний документ від 15.10.1985 [Електронний ресурс]. Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_036.

4. Європейська Хартія регіональної демократії : наук.-практ. коментар [авт.-уклад. : Т. М. Безверхнюк, та ін.]. Асоціація дослідників держ. упр. Одеса : ХОББИТ ПЛЮС, 2008. 186 с.

5. Захарченко А. Проблеми законодавчого забезпечення адміністративно-територіальної реформи в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.laboratory.kiev.ua Назва з екрану.

6. Колодій А.Ф. Феномен Майдану в контексті пошуку моделі врядування в Україні. А.Ф.Колодій [Електронний ресурс]. Думки з приводу. Авторський проект А.Ф. Колодій. 2014. Режим доступу: <http://political-studies.com/?p=1039>. Назва з екрану.

7. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. Офіційний сайт Верховної Ради України <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> Назва з екрану.

8. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження КМУ №333-р від 01.04.2014 р. [Електронний ресурс]. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. – Режим доступу :<http://minregion.gov.ua> – Назва з екрану.

9. Матеріали громадських обговорень законопроектів «Про територіальний устрій України», «Про місцеве самоврядування громад», «Про самоврядування району», «Про самоврядування області», «Про внесення змін до Закону України «Про місцеві державні адміністрації» 26 липня 2005 р. Харківська обласна державна адміністрація, Національний технічний ун-т «Харківський політехн. ін-т». Х., 2005. 199 с.

10. Матеріали громадських обговорень проекту закону України «Про територіальний устрій України». К., 2005. 56 с.

11. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 р. № 1774- VIII [Електронний ресурс] Офіційний сайт Верховної Ради України.
Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/889-19>
12. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 5 лютого 2015 [Електронний ресурс] Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19> Назва з екрану.
13. Про засади та порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою України : проект Закону України [Електронний ресурс] Офіційний сайт Мінрегіону. Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=249278230 – Назва з екрану.
14. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21. 05. 1997 р. № 280-97-ВР / [Електронний ресурс] Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> Назва з екрану.
15. Про місцеві вибори : Закон України від 14.07.2015 № 595-VIII [Електронний ресурс] Офіційний сайт Верховної Ради України <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/595-19> Назва з екрану.
16. Про основні засади розвитку місцевого самоврядування в Україні : проект закону України [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.auc.org.ua Назва з екрану.
17. Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою України : проект закону України [Електронний ресурс]. www.auc.org.ua Назва з екрану.
18. Про порядок утворення, ліквідації районів, встановлення і зміни їх меж : Законопроект №6636 зареєстровано 22.06.2017 р., зазначається на сайті www.zakonproekt.org.ua Назва з екрану.
19. Про статус депутатів місцевих рад : Закон України від 11 липня 2002 р./ Верховна Рада України. Офіц. вид. К. : Парлам. вид-во, 2006. 36 с. Серія “Закони України”.
20. Про стимулювання розвитку регіонів : Закон України від 8

вересня 2005 р. № 2850-IV (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]
Офіційний сайт Верховної Ради України Назва
з екрану.

21. Про формування місцевих органів влади та самоврядування :
Закон України від 03.02.1994 р. Відомості Верховної Ради України, 1994, №
26, ст. 217.

22. Пропозиції Асоціації міст України щодо вдосконалення
законодавства України про місцеві вибори [інформ.-аналіт. матеріали до
парламентських слухань на тему: «Реформування законодавства України про
місцеві вибори в інтересах територіальних громад» ВРУ 12.05.2010 р.
Офіційний сайт Асоціації міст України.

23. Резолюція Європейського парламенту щодо України від 24
травня 2012 р. / [Електронний ресурс] Тиждень. 24 травня 2012 р. Режим
доступу до журн.: <http://tyzhden.ua/Politics/51089>

24. Савенок В.В. Децентралізація адміністративних послуг в
адміністративному районі В.В. Савенок Публічне управління: ціннісні
орієнтири, стандарти якості та оцінка ефективності : матеріали щоріч. Всеукр.
наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 26 трав. 2017 р.) : у 5 ч. за заг.
ред. В.С. Куйбіди, А.П. Савкова, С.В. Загороднюка. Київ : НАДУ, 2017. Ч. 2 :
Децентралізація публічної політики. 180 с. С. 113-114.

25. Телешун С.О. Від публічної політики до належного врядування: вибір методологічних основ модернізації державного управління С.О. Телешун, С.В. Ситник, І.В. Рейтерович Модернізація системи державного управління: теорія та практика : матеріали науково-практичної конференції (Київ). К. : НАДУ, 2016. С. 211-214.
26. Телицька В.А. Діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері надання адміністративних послуг як об'єкт контролю О.І. Васильєва, В.А. Телицька Науковий вісник Академії муніципального управління : зб. наук. пр. Серія "Управління". 2014.№ 1.С. 19–28.
27. Ткачук А.Ф. Місьцеве самоврядування та децентралізація : практичний посібник А.Ф. Ткачук ; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні. DESPRO». К. ТОВ «Софія». 2012.120 с.
28. Федоренко В. Л. Система конституційного права України : теоретико-методологічні аспекти : моногр. К., 2009.
29. Фрицький О.Ф. Конституційне право України : Підручник. К. : Юрінком Інтер, 2002. 531 с.
30. Чернов С.І. Модернізація системи державного управління регіональним розвитком в Україні: теорія, методологія та механізми реалізації :монографія С. І. Чернов. Донецьк : Юго-Восток, 2012.374 с.
31. Шарий В.І.. Модернізація діяльності публічної влади регіону із забезпечення економічної безпеки. Формування та реалізація публічної політики в умовах глобалізації : монографія авт. кол. : В. І. Шарий [та ін.]; за заг. ред. В. І. Шарого. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2018. 253 с. С. 114 .
- 32.
33. 128.
34. Шарий В.І. Трансформація функцій і процедур органів публічного управління в ході адміністративних реформ. Теорії,

технології та особливості реалізації адміністративних реформ у стрижневих країнах світу .

Монографія. авт. кол. : В. І. Шарий, О. В. Черевко, В. М. Мойсієнко. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2017. 316 с. С. 111 – 128.

35. Шпак О.А. Політико-правові проблеми управління модернізаційними процесами України О.А. Шпак Модернізація системи державного управління: теорія та практика : матеріали науково-практичної конференції (Київ). К. : НАДУ, 2016. С. 232–235.

36. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» нова редакція №280/97-ВР, від 23.07.2020р. URL:[HTTP://zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua) (дата звернення 22.11.2020).

37. Соціально-економічне становище Житомирської області. Від 1 вересня 2020р. [URL:HTTP://www.zt.ukrstat.gov.ua](http://www.zt.ukrstat.gov.ua) дата звернення 22.11.2020).

ДОДАТКИ